

Ayefullah

Şairani

(Kırmızı post)

سعید رحیمیان

اندیشه و حیات علامه شعرانی

در تهران، ضمن اقامه جماعت در مسجد ملا ابوالحسن (جد ایشان) معروف به مسجد حوض و بیان معارف اسلامی برای مردم، عمر خود را به مطالعه، تحقیق، تألیف و تدریس گذراند و در حدود سی سال حوزه درس داشت.

مرحوم علامه شعرانی، ضرب‌المثل پایداری در کسب علم و جامعیت در علوم مختلف و تعلیم آن به دیگران بود.

استاد حسن‌زاده آملی در مورد شخصیت علمی ایشان چنین آورده‌اند.

«این قهرمان علمی، در جمیع علوم مختلف، منحصر به فرد بود، هیچکدام از علمای معاصر را عدیل ایشان در جامعیت علوم و احاطه به آنها ندیدم. ادیبی بارع و صاحب قلمی وزین و رصین و محکم و سنجیده در علوم ادبی فارسی و عربی بود. به زبانهای فرانسه، عبری و ترکی کاملاً مسلط و به انگلیسی به اندازه رفع احتیاج آشنا بود. فقیهی مجتهد و جامع شرایط فقهی در حد کمال بود، فیلسوفی الهی و متبحر و حکیمی متضلع در حکمت متعالیه و مشاء

مرحوم آیه‌الله علامه ذوالفنون آقا میرزا ابوالحسن شعرانی شرف‌الله نفسه الزکیة فرزند مرحوم حاج شیخ محمد واز نوادگان ملا فتح‌الله کاشانی، صاحب تفسیر منهج الصادقین، به سال ۱۳۲۰ هجری قمری در شهر تهران دیده به جهان گشود و در بیت علم و فضیلت و تقوا نشو و نما کرد. در کودکی و نوجوانی قرآن، تجوید و ادبیات عرب را از پدر خود فرا گرفت و کتب متداول درسی در رشته‌های مختلف را نزد برخی افاضل و علمای قم و تهران بخصوص مدرّسان مدرسه فخریه (مروی) فرا گرفت.

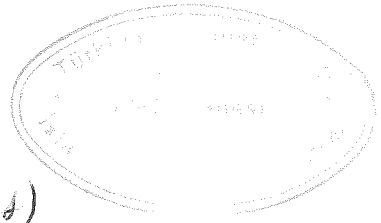
اساتید ایشان در این دوره عبارتند از:

حکیم محقق میرزا محمود قمی (مشهور به رضوان)، در علوم عقلی.

فاضل متبحر شیخ آقا بزرگ ساوجی، در فقه.

پدر و استاد پدرشان میرزا حبیب‌الله ذی‌الفنون، در علوم ریاضی از جمله هیئت و نجوم و کار با اسطرلاب و استخراج زیجات و...

ایشان همچنین از محضر محدث فاضل سید ابوتراب خوانساری در نجف اشرف استفاده فراوان برد.^(۱)

Ayefullah Gulrahi (Kurmuzi pasad)

روش فهم احادیث اعتقادی در آثار علامه شعرانی

سعید رحیمیان

فکری غالب و ... که به فهم مراد جدی معصوم (ع) کمک چشمگیری می کند، چنانکه در احادیث فقهی آنچه از این جهت در وهله اول مطرح می باشد این است که آیا صدور روایت به جهت تقیه بوده که در نتیجه ارزش استدلال بدان را از بین برده یا محدود می سازد، یا خیر؟

در ابواب غیر فقه نیز همین امر برای «وجه صدور» متصور است، البته ملاحظه وجه صدور روایت منوط است به احاطه داشتن به تاریخ صدر اسلام، شناخت نحله های کلامی و عقیدتی آن زمان، شناخت شرایط سیاسی، مذهب فقهی یا کلامی حاکم بر جامعه، شناخت رجال حدیث و ...

در ذیل دو نمونه از تأثیر عامل فوق در کیفیت فهم و برداشت از احادیث از نظر علامه شعرانی بیان می شود:

الف- حدیث محاجه با دیصانی

در حدیث چهارم باب حدوث عالم اصول کافی آمده است: امام صادق (علیه السلام) تخم مرغی از دست

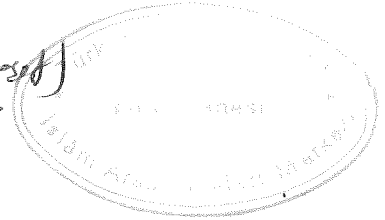
● در شماره پیش مواردی از مبادی کلامی و ارکان روش شناسی مرحوم علامه شعرانی و نیز روش ایشان در فهم و درک آیات قرآن و احادیث و نحوه کاربرد اصول و مبادی تفکر فلسفی- کلامی در استنباط معارف اسلامی مورد بحث قرار گرفت، اینک در این شماره قواعدی دیگر در این باب، بررسی می گردد و بخواست خداوند بقیه مطالب در شماره آینده درج می شود.

۵- دقت در وجه صدور روایت

در تحلیل و ارزیابی یک حدیث سه رکن عمده وجود دارد که عبارتند از:

- ۱- سند حدیث و بررسی سلسله راویانی که به معصوم یا یکی از اصحاب معصومین ختم می شود.
- ۲- محتوا و مضمون حدیث از حیث توافق یا اختلاف با قرآن و اصول ضروری دین و عقل.
- ۳- وجه صدور حدیث و بررسی شرایط زمانی و مکانی صدور آن با توجه به شخص مخاطب و یا جو

Ayefullah Şairani (Kısmen post)

سعید رحیمیان

ارکان روش شناسی علامه شعرانی

در شماره پیشین ضمن اشاره به برخی ویژگیهای مهم حیات و شخصیت علمی و اخلاقی مرحوم علامه شعرانی، روش شناسی علمی و نیز اهم شاخصه‌های کلی اندیشه‌های کلامی ایشان را برشمردیم. اکنون به خواست خدا در مورد ارکان روش شناسی کلامی و فلسفی و نیز روش ایشان در فهم و درک آیات قرآن و احادیث و نحوه کاربرد اصول و مبادی تفکر فلسفی کلامی در استنباط معارف اسلامی با اشاره به هفده قاعده مهم در این باب، بحث خواهد شد.

امید است حوزه‌ها و دانشگاهها بدین علم اهتمام نمایند.

اینک به برخی ارکان و قواعد ملحوظ در استنباطات علامه شعرانی از منابع اسلام (قرآن - سنت - عقل ...) با ذکر موارد و نمونه اشاره می‌شود:

۱- دید عقلی نسبت به آیات و احادیث اصول دین

به خلاف مسیحیان که در قرون جدید مسأله علم و عقل را غالباً از دین و ایمان جدا کرده‌اند، و لازم نمی‌بینند که ایمان پشتوانه عقلی و برهانی داشته باشد، بلکه آن را صرفاً مسأله‌ای درونی و شخصی

برای پرهیز از تحریف، بدعت، التقاط، تعصب بیجا، یک بعدی شدن و خلاصه برای احتراز از آفات شناخت مکتب، باید اصول و قواعد روش شناختی مکتب را تدوین نموده، نصب‌العین قرار داد. این اصول، گاه به نحو ارتکازی در ذهن محقق و دانشمند وجود دارد و آن را به کار می‌برد، و گاه سعی در تدوین و ارائه آن می‌نماید. و از آنجا که علما و اسلام شناسان، غالباً به طریق اول، به شناخت مکتب دست می‌یازند- و بجز در مواردی مانند اصول فقه و تا حدی در علوم قرآن و روش تفسیر- کمتر روشها را برای طالبان می‌نمایانند، لذا تحلیل روشها و مبادی متافیزیکی و شناختی و پیش فرضها و اصول موضوعه، تفکر و تحقیق هر اندیشمند، از امور ضروری و لازم بنظر می‌رسد، که